

УДК 378. 11

ЛОКАРЕВА Юлія Валеріанівна –
кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри музичного мистецтва і хореографії
Центральноукраїнського державного педагогічного університету
імені Володимира Винниченка
<https://orcid.org/0000-0002-8320-5924>
e-mail pednauk@gmail.com

**ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО
МИСТЕЦТВА НА ОСНОВІ ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОЇ СПАДЩИНИ КОМПОЗИТОРІВ
ЄЛИСАВЕТГРАДА – КІРОВОГРАДА – КРОПИВНИЦЬКОГО**

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Мультимедійні технології є одним із перспективних напрямів використання інформаційно-комп'ютерних технологій (ІКТ) у сфері мистецької освіти. Мультимедійні технології – це ефективний засіб реалізації дидактичного принципу наочності на уроках музичного мистецтва. Вони сприяють широкому застосуванню інтерактивних методів, відтворенню навчальної діяльності у таких структурних компонентах (мотиваційного, когнітивного, предметно-операційного, творчо-проективного, емпатійно-рефлексивного).

Проблема використання мультимедійних презентацій на уроках музичного мистецтва, на наш погляд, полягає в тому, що на сьогодні відсутнє достатнє науково-методичне обґрунтування питань використання ІКТ у процесі музично-теоретичної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, немає досконалих, професійно розроблених мультимедійних навчальних матеріалів. Саме ці питання є досить актуальними і потребують детального дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти мультимедійного супроводу на уроках різних дисциплін, у тому числі музичного мистецтва у своїх дослідженнях розглядали П. Гевал, А. Гуржій, М. Жалдак, Н. Завізна, О. Мокрогуз, О. Пометун, Т. Ремех, О. Худобець, Г. Фрейман, І. Логвіна, І. Підласий, М. Попович, а також питання регіоналістики Г. Дідич, М. Долгіх, Ю. Локарева, О. Полячок, А. Растригіна, І. Сікорська, Т. Стратан-Артишкова, В. Черкасов та ін.

Мета статті – дослідити проблему використання мультимедійних технологій на уроках музичного мистецтва у процесі вивчення музичної спадщини композиторів (Єлисаветграда – Кіровограда – Кропивницького).

Виклад основного матеріалу дослідження. Для успішного здійснення

навчально-виховного процесу наочність відіграє надзвичайно важливу роль. Завдяки наочності засвоєння навчального матеріалу відбувається через «живе споглядання» та конкретизацію знань. На основі безпосереднього сприйняття предметів чи процесів, які актуалізуються за допомогою зображень, в учнів розвиваються образні уявлення, необхідні для формування понять про історичне минуле, музичні епохи, мистецьке середовище.

Сучасний учитель музичного мистецтва, аби зацікавити учнів своїм предметом, повинен використовувати новітні методи і засоби навчання, адже саме образні наочні засоби та мультимедійні технології здатні підвищити його ефективність.

«Мультимедіа» – особливий узагальнюючий вид інформації, що поєднує в собі як традиційну, візуальну (текст, графіку) інформацію, так і динамічну (мову, музику, відео-фрагменти, анімацію та ін.) [5; 6].

Одна з найпоширеніших галузей застосування мультимедіа-технологій – сфера освіти, оскільки засоби інформатизації, засновані на мультимедіа, спроможні підвищити ефективність навчання. Експериментально доведено, що при усному викладі матеріалу учень за хвилину здатний сприйняти до однієї тисячі умовних одиниць інформації, а при «підключенні» органів зору – до ста тисяч таких одиниць. Мультимедійні засоби дають можливість представити школярам інформацію у незвичній формі: презентації Power Point, розвиваючі предметні комп'ютерні ігри, відеоролики, діафільми, фотографії тощо.

Інноваційна організація пізнавальної та практичної музичної діяльності учнів у системі особистісно-орієнтованого підходу може здійснюватися шляхом використання нестандартних форм навчання (діалог, дискусія, «скарбничка почуттів», опитування-тести, методика незакінченого речення, визначення тематики міні-творів, складання «тезаурусу мудрих думок про музику», «щоденник музичних вражень», складання

«словника почуттів музичних творів» урок-мандрівка по картинній галереї, урок-народної творчості, урок-фольклорного свята, урок-книжковий ярмарок, уроки-кіностудії і т. п.), урок-концерт, урок-репортаж з художньої виставки, урок-рецензія, урок-репетиція, урок-спектакль, урок-презентація. А також використання інноваційних прийомів полімодального уявлення естетичної інформації («музичних люстерок», пластичного моделювання, зорової стимуляції, синкретичного занурення в художній образ), рефлексивні прийоми – ранжування, емпатичного слухання та здійснення самостійних мультимедійних презентацій та художньо-творчих проєктів [6].

Підготовка мультимедійної навчальної презентації на уроках музичного мистецтва передбачає: 1) структурування навчального матеріалу; 2) складання плану створення мультимедійної презентації; 3) розробку дизайну презентації; 4) підготовку медіа-фрагментів (текстів, ілюстрацій, відео, запису аудіофрагментів); 5) підготовку музичного супроводу; 6) тест-перевірку готової презентації.

Використання мультимедійної презентації на уроці музичного мистецтва сприяє: залученню учнів до безпосередньої діяльності під час уроку; зацікавленню об'єктом споглядання, кращому запам'ятовуванню програмового матеріалу (дослідження німецьких учених Г. Бауера та А. Пайвіо засвідчили, що обсяг матеріалу, який запам'ятовується завдяки використанню наочності, збільшується майже у 1,5 раза – з 34% до 67%); удосконаленню процесу викладання навчального предмета; урізноманітненню не лише матеріалу, а й методів викладання; розвитку в учнів спостережливості, уяви, пам'яті, мовлення, навичок аналізу окремих історичних подій та фактів.

У ході експериментального дослідження у закладах мистецької освіти з метою формування національно-патріотичної свідомості учнів ми сфокусували свою увагу на провідному інтегрованому методі – мультимедійної презентації на основі вивчення музичної спадщини композиторів (Єлисаветграда-Кіровограда-Кропивницького). На прикладі уроку музичного мистецтва для учнів старшого шкільного віку пропонуємо розглянути як відбувається підготовка та проведення комбінованого уроку з використанням мультимедійної презентації.

I етап – підготовчий: визначення цілей і завдань уроку, підбір навчальної та

додаткової літератури, підготовка вчителем конспекту уроку, створення на його основі коротких тез, таблиць і схем, підбір завдань і запитань, ілюстрацій, аудіо та відеоматеріалів із наявних у розпорядженні вчителя компакт-дисків або створення власних матеріалів.

II етап – основний: створення мультимедійної презентації та її використання на уроці. Відкриваємо програму презентацій Power Point. На першому слайді розміщуємо тему уроку, на другому – план уроку. Для зручності роботи можна створити гіперпосилання усіх слайдів на слайд № 1, тоді у будь-який момент уроку вчитель зможе повернутися до початку теми.

План уроку

1. Знані композитори нашого регіону (Єлисаветграда-Кіровограда-Кропивницького): минуле і сучасність.

2. Музична спадщина композиторів Єлисаветграда.

3. Творчий доробок композиторів Кіровоградщини.

4. Композиції сучасних авторів міста Кропивницький.

5. Значення музичної спадщини композиторів нашого міста у розвитку музичної культури нашого регіону.

На наступному слайді представляємо результати, які ми очікуємо від уроку: обґрунтувати поняття «музична культура»; розглянути мистецьке середовище свого регіону на різних етапах становлення музичної культури; умови формування таланту, індивідуальних рис творчості та музичної спадщини композиторів (Єлисаветграда-Кіровограда-Кропивницького); формувати вміння виділяти головне, простежувати причинно-наслідкові зв'язки, працювати з джерелами; з повагою ставитися до творчих особистостей, які прославили свою Батьківщину; виховувати почуття національної гідності, патріотизму, музикознавчої ерудованості.

У ході дослідження нами було розроблено мультимедійні презентації різної тематики. Ми рекомендуємо їх використання на уроках музичного мистецтва на основі вивчення музичної спадщини композиторів (Єлисаветграда-Кіровограда-Кропивницького) для учнів старшого шкільного віку: «Вплив мистецького середовища Єлисаветграда на формування творчої особистості композитора Юлія Мейтуса», «Українські теми у творчості Кіма Шутенка», «Кароль Шимановський і Україна», «Володимир Зубицький: діалог часу та майстерності», «Музична спадщина композиторів (Єлисаветграда-Кіровограда-Кропивницького)», «Єлисаветградські

варіації Марини Долгіх», «Хорові концерти Олега Польового», «Музичний талант М.Л. Кропивницького», «Сповідь чарівних струн Оксани Дегтярь-Горобчено» та інші.

Ці художньо-творчі проекти будуються на інтегративних зв'язках музично-інтерпретаційних, загальнохудожніх, творчо-прогностичних, вербально-комунікативних компетенцій студентів, спрямовується на розкриття взаємозв'язку музичного мистецтва у творчості видатних митців нашого регіону [1; 2; 3; 4; 5].

Викладач надає характеристику стилю та характеру обдарування композиторів нашого регіону, розповідає про їх життєвий і творчий шлях, розглядає музичну спадщину, виявляє зв'язок з українським фольклором, зупиняє увагу на важливіших композиціях, присвячених Україні. Учням наводяться вислови видатних теоретиків-музикознавців, музичних критиків та дослідників-регіоналістів, що досліджували історію нашого краю. Наголошується, що всі композитори використовують українську пісенність майже у всіх своїх творах у різних жанрах.

Розповідь викладача супроводжується музичними ілюстраціями (власним виконанням фрагментів з цих творів або аудіо записом), а також ілюстрацією портретів композиторів. Учні залучаються до активного музикознавчого діалогу. Після проведення художньо-творчого проекту вчителі музичного мистецтва разом з учнями обговорюють й оцінюють презентацію, відбувається обмін думками й судженнями.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Таким чином, у процесі впровадження інтегративних методів на уроках музичного мистецтва відбувається діяда: з одного боку студентам надавалася можливість виявити свою професійну компетентність у різних видах художньо-творчої діяльності (вмінні добирати твори видатних композиторів нашого регіону, акомпанувати, художньо ілюструвати вокальні та інструментальні твори, виразно розповідати, демонструвати акторські здібності, вербальну й невербальну техніку спілкування, володіння різними комп'ютерними програмами), а з другого – ознайомити учнів з музичною спадщиною композиторів нашого міста, яка вирізняється оригінальністю, самобутністю, національною виразністю та колоритом, індивідуальними рисами стилю, серед яких виразна ментальність, велика спостережливість, глибоке знання історії і традицій, багатство життєвих і творчих вражень, почуття гідності та патріотизму, фольклорна основа музичних

творів.

Таким чином, на уроках музичного мистецтва у процесі впровадження інтегрованих інноваційних методів (мультимедійної презентації та художньо-творчого проекту) на основі вивчення творчої спадщини композиторів (Слисаветграда-Кіровограда-Кропивницького) оптимізувався процес національно-патріотичного виховання учнів старшого шкільного віку, ставлення молоді особистості до формування власного духовного багатства, добропорядності, гідності, поваги до надбань вітчизняної спадщини, громадянської свідомості.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бас Л. О. Юлій Мейтус / Л. О. Бас. – К.: Музична Україна, 1973. – 57 с.
2. Зубицкий В. Д. Диалог о времени и мастерстве / В. Д. Зубицкий, А. А. Семешко. – К.: Асо-opus Publishers, 2003. – 40 с.
3. Ігнат'єва О. В. Кім Шутенко / О. В. Ігнат'єва. – К.: Музична Україна, 2000. – 48 с.
4. Кароль Шимановский Воспоминания, статьи, публикации / ред. И. Никольской, Ю. Крениной / М.: Москва, 1984. – 288 с.
5. Клемешова Н. В. Мультимедиа как дидактическое средство высшей школы: дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Наталья Валентиновна Клемешова – Калининград, 1999. – 210 с.
6. Матеріали з історії музичної культури Слисаветградщини / укладач Долгіх М. В. – Кіровоград: Кіровоградський міський відділ культури, 1996. – 36 с.
7. Сікорська І. Від «Украденого щастя» до «Молодої гвардії» Meitus, Yulii, K.: КНУКіМ, 2006. – 188 с.
8. Творча індивідуальність М. Л. Кропивницького: тези республіканської конференції присвяченої 150-річчю від дня народження М.Л. Кропивницького. – Кіровоград, 1990.

REFERENCES

1. Bas, L. O. (1973). *Yuliy Meytus*. [Julius Mateus]. Kyiv.
2. Zubitskiy, V. D. (2003). *Dialog o vremeni i masterstve*. [Dialogue about time and skill]. Kyiv.
3. Ihnatyeva, O. V. (2003). *Kim Shutenko*. [Kim Shutenko]. Kyiv.
4. *Karol' Shimanovskiy. Vospominaniya, stat'i, publikatsii*. (1984). [Karol Shimanovsky Memories, articles, publications]. Moscow.
5. Klemeshova, N. V. (1999). *Multimedia kak didakticheskoye sredstvo vysshey shkoly*. [Multimedia as a high school didactic tool:]. Kaliningrad.
6. *Materialy z istoriyi muzychnoyi kultury Yelisyavethradshchyny*. (1996). [Materials on the history of musical culture of Yelisavetchrad]. Kirovograd.

7. Sikorska, I. (2006). *Vid «Ukradenoho shchastyia» do «Molodoyi hvardiyi»*. [From «Stolen Happiness» to «Young Guard»]. Kyiv.

8. *Tvorcha individualnist M. L. Kropyvnytskoho*. (1996). [Creative personality of M. L. Kropyvnytsky]. Kirovograd.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЛОКАРЕВА Юлія Валеріанівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри музичного мистецтва і хореографії Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

LOKAREVA Julia Valerianivna – Candidate of pedagogical sciences, Senior Lecturer of the chair of musical art and choreography of the CentralUkrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: professional training of the future teacher of musical art.

Стаття надійшла до редакції 08.04.2019 р.

УДК 378.147.091.3: 782.9

НАЗАРЕНКО Марина Павлівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри вокально-хорових дисциплін та методики музичного виховання Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
<https://orcid.org/000-0002-4079-4079>
 e-mail: marunakondratyuk67@gmail.com

БАЛЕТНА МУЗИКА ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ІНСТРУМЕНТАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасний етап розвитку професійної педагогічної освіти характеризується широким впровадженням інтеграційних процесів у практику підготовки вчителів у вищих закладах освіти. Реалізація цих складних завдань вимагає переходу професійної освіти з предметної до проблемної форми організації навчання, впровадження комплексних програм, які розроблені на стику наук і мистецтв. Це сприяє формуванню у молоді інтегрального мислення, здатності до вільної орієнтації, самовизначення у соціокультурній ситуації, створення випереджаючих моделей життєдіяльності.

Механізм реалізації інтегративного підходу в системі інструментально-виконавської підготовки студентів мистецьких і музично-педагогічних факультетів ще не знайшов належного наукового обґрунтування. Так, наприклад, окремого дослідження потребує процес формування в студентів мобільної системи інструментально-виконавських умінь, необхідних для концертмейстерської роботи у шкільних хореографічних колективах. Саме цей вид фахової підготовки шкільного вчителя музичного мистецтва не

передбачений навчальними програмами з інструментально-виконавських дисциплін, але є обов'язковим в організації позакласної діяльності школярів.

У міських школах, де функціонують центри дитячо-юнацької творчості, окрім вчителів музичного мистецтва працюють ще й керівники гуртків (вокально-хорових, інструментальних, хореографічних, театральних та ін.) і концертмейстери. Тут спостерігається чіткий розподіл функцій між музичними працівниками: вчитель, керівник дитячого творчого колективу, концертмейстер (акомпаніатор). А в сільських школах усі види музичної роботи виконує один фахівець – учитель музичного мистецтва та художньої культури, який повинен поєднувати педагогічну роботу з виховною, майстерно виконуючи роль вчителя, керівника й акомпаніатора хору, оркестру чи ансамблю, а також концертмейстера танцювального гуртка. Суперечність між вимогами шкільної практики та фактичним змістом фахової підготовки вчителя музики у педагогічному університеті визначила актуальність цієї статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оновлення змісту професійного